

Temadag d. 21.03.2015

Naturhistorisk Museum, Aarhus

Nye arter i Danmark

Siden år 2000 har der været megen fokus på Danmarks arter. Ikke mindst de mange atlasundersøgelser har bidraget med helt ny viden og øget kendskabet til mængden af arter i Danmark. Mange nye arter er kommet til.

Finn Borchsenius: Nye teknologier giver nye vinkler på artsbegrebet

Gennem de sidste årtier er mængden af information om dyrs og planters arveanlæg i form af DNA sekvenser og andre molekylære markører steget voldsomt. Samtidig har vi set en udvikling, hvor molekylære studier er blevet anvendt på stadigt lavere taxonomisk niveau, fra familier til arter eller populationer. Mange havde håbet at de nye teknikker ville hjælpe med at afklare artsbegrebet og afgøre den gamle "splitter-lumper" strid. Nye data har ganske rigtigt givet en helt ny form for indsigt i arternes natur - men billedet er langt fra blevet simplere af den grund. I en tid hvor nye arter med stigende hast dukker op i vores lille land pga vi menneskers mangeartede aktiviteter, og "*environmental DNA*" analyser truer med at gøre feltbiologer helt overflødige, kan det være nyttigt at give artsbegrebet et serviceeftersyn. Holder det overhovedet som tælleenhed? Og hvordan holder vi styr på al den ekstra information som de DNA analyserne forsyner os med?

Bent Odgaard: Nye arter – i dyb tid

Vi er som mennesker fanget i en osteklokke af en tidslomme, hvor vi nemt luller os ind i bevidstheden om, at noget i vores tid er mere betydningsfuldt eller helt anderledes end før. Det er det måske, men også kun måske! Indvandningsbølger af nye arter er i alt fald ikke usædvanligt når vi betragter udviklingen på lang tidsskala. Forsøger vi at lege med tanken om at arters fortidige ekspansioner skete i nutiden ville vi uden tvivl se nogle af dem som veritable katastrofer. I det lys ville bøgen

f.eks. være den mest succesrige invasive art vi kender. Og vi ville være dybt skeptiske over, at Tvepibet Lobelia invaderede vore næringsfattige søer. Nu er den i stedet et ikon for samme søtype. Så vi kan spørge os selv, om nye arter er OK – bare de kom for længe nok siden – også med menneskets hjælp? Og er nye arter i dag OK bare fordi de har været her før – med eller uden menneskets hjælp?

Tvepibet Lobelia spredte sig invasivt i danske næringsfattige søer for ca. 4.000 år siden.

Signe Normand: Nye plantearter i Danmark – nu og i fremtiden

Et ændret klima giver nye plantearter mulighed for at vokse i Danmark. Hvilke arter er fornyligt indvandret til Danmark? Hvor kommer de fra? Kan deres ankomst forklares med et varmere klima? Og hvilke arter kan vi forvente kommer i fremtiden? Vi tager et Europæisk perspektiv og ser på hvilke plantearter der spreder sig i vores

sydligere nabolande samt diskuterer hvilke nye plantearter som har mulighed for at gro i Danmark under varmere klima forhold.

Tobias Frøslev: Nye svampearter i Danmark

Svampe er en af de artsrigeste grupper af organismer, og der findes hvert år nye svampearter for Danmark. Her tager vi et kig på hvordan de seneste års svampekortlægninger under Danmarks Svampeatlas og det nye biodiversitetsprojekt Biowide, samt anvendelse af DNA teknologier, har fundet nye svampe for landet.

Peter Wind: Nytilkomne karplanter i Danmark

I 2000 opgjorde jeg antallet af naturligt hjemmehørende karplantearter til 1.007. De seneste 15 år har vist, at dette antal er langt fra er konstant. Der findes til stadighed nye arter i Danmark, der må anses for at være kommet af sig selv. Jeg vil præsentere nogle af de nye arter og om omstændighederne for, at de er blevet erkendt fra Danmark. Jeg vil også give bud på deres mulige spredningsveje til Danmark, ligesom deres aktuelle udbredelse og status i Danmarks nabolande vil blive inddraget. Jeg vil også give eksempler på markante arter, som har været anset for forsvundet fra landet, men er registreret igen, og arter, der er dukket op i andre landsdele end dem, de hidtil har været kendt fra.

Kent Olsen: Nye insekter i Danmark siden ca. år 2000

Hvert år dokumenteres nye insekter i Danmark. For hovedparten synes deres ankomst utvetydigt at hænge sammen med et generelt mildere klima og de kan derfor karakteriseres som klimabårne arter. Flere har været ventet som følge af forekomster i vores nabolande, men det inkluderer også meget overraskende fund vis ankomst enten skyldes en spredning over meget store afstande eller en utilsigtet indførelse eller introduktion. Hovedparten af de klimabårne arter betragtes typisk som generalister, der ikke stille specielle høje krav til deres levesteder i modsætning til specialistarterne, der udgør en anden gruppe af nye arter. Specialisterne omhandler bl.a. arter med relikte bestande, der har været overset, hvorfor arten har været uregistreret. En tredje gruppe er de arter vi simpelthen ikke har været opmærksomme på til trods for de nemt lader sig bestemme, og som har levet omkring os længe før de for første gang er blevet registreret, mens en fjerde gruppe omhandler såkaldte kryptiske arter, der ligeledes har været overset, men som er vanskelige at adskille ved hjælp af morfologiske træk. De kan i stedet alene bestemmes ved hjælp af molekylære teknikker eller lyd. Registreringer af arter, der ikke tidligere har været kendt fra Danmark, synes stigende. Det hænger bl.a. sammen med, at flere projekter aktuelt har registrering af biodiversitet i fokus, men skyldes også en øget opmærksomhed på dansk naturhistorie og skyldes at vidensdeling er blevet nemmere ved brugen af sociale medier og hjemmesider. Mange nye arter er således blevet efterbestemt ud fra billeder, der har været offentliggjort på sociale medier og online fora. Under præsentationen gives en generel introduktion til de mønstre vi ser over tid og der gives en række eksempler på nye arter under de forskellige fundkategorier.

Tom Nygaard Kristensen: Nye sommerfuglearter

Nye dagsommerfuglearter siden årtusindskiftet for den danske fauna herunder nyetablerede ynglende tidl. sjældne strejffere samt lidt om årsagssammenhængen mht. deres optræden.

Henrik Carl: Nye fisk i Danmark siden årtusindskiftet

Med Fiskeatlasset, som har eksisteret siden 2006, har Danmark fået et helt nyt redskab til at overvåge ændringer i fiskefaunaen. Undersøgelserne viser, at udviklingen går lynhurtigt. I ferskvand sker de fleste ændringer, fordi fremmede arter i et stigende tempo udsættes/undslipper i vores natur. I havet følger udbredelsen bl.a. klimaet, og også her spiller mennesket en afgørende rolle. Ikke mindst har vi ansvaret for tilstedeværelsen af den sortmundede kutling – en art fra Sortehavet, der spreder sig ukontrollabelt i både salt- og ferskvand. Atlasundersøgelsen har også vist, at en del arter, som tidligere har været regnet som danske, slet ikke er fanget her alligevel.

Alice iagttager en nyindvandret dagsommerfugleart på Falsterdiget.

Thorkild Lund: Nye fuglearter i Lille Vildmose

Lille Vildmose omfatter i denne sammenhæng et naturområde fredet i henhold til naturbeskyttelsesloven, Natura 2000 (fuglebeskyttelsesområde nr.7 og habitatområde nr.18) Desuden er det blevet udnævnt til Ramsar område i 2012 og er i disse år genstand for et LIFE projekt med henblik på genopretning af tabt natur. I nord og syd finder vi de gamle uforstyrrede naturskove og den store relativt uberørte Tofte Mose, den største højmosse i det nordvesteuropæiske lavland. Hertil kommer et stor område, der siden 30'erne var været genstand for en gennemgribende såkaldt kultivering, der stort set har udslettet, hvad der var engang. Så sent som i 2004 lå 1200 ha hen som et stort mørkebrunt gravefelt ganske tømt for alt naturindhold.

I løbet af 10 år har naturens iboende dynamik bistået af vores aktive medvirken i form af vandstandsreguleringer forvandlet dette område til ukendelighed med en overvældende rigdom af mange arter, ikke mindst fugle. Vi har således på den ene side naturskove med en for Danmark enestående kontinuitet i sammensætningen af fauna- og floraelementer, og på den anden side et ganske nyt landskab startende fra "ground zero", parat til at tage imod de organismer, der måtte indfinde sig. Således udgør mosen et fremragende referenceområde til det som er dagens hovedtema, "De nye arter i Danmark".

I Lille Vildmose har der indfundet sig mange nye arter (der er også forvundet nogle). Nogle arter kan vi formodentlig henføre til klimaændringer (og nu vælger jeg at fokusere på fugle) såsom Sydlig Blåhals, Stylteløber, Lærkefalk, Pirol m.m. Nogle arter har her fundet en grad af uforstyrrelighed, som de ikke har fundet andre steder i landet såsom Kongeørn og Havørn. Men først og fremmest er det fremkomsten af en natur som resultat af naturgenopretningen (sådan betegner vi det jo) som har givet rum til vadefugle, ænder, gæs, Rørdrum og Trane og for at være mere præcis en kombination af de nævnte parametre.

Som det er tilfældet med andre fuglebeskyttelsesområder, er der udpeget en række arter, som er særligt hensynskrævende og som står anført på udpegningsgrundlaget. Det omfatter bl.a. en række arter, som nu er forsvundet og som næppe vil indfinde sig igen. Det gælder f.eks. Sort Stork, Blå Kærhøg og Tinksmed. En ny oplagt kandidat som Plettet Rørvagtel skal stå på venteliste endnu nogle år, inden den kan blive indlemmet i det fine selskab. Vi forvalter således ud fra et noget konservativt natursyn, der ikke tager hensyn til den dynamik, der hersker i naturen og som er så iøjnefaldende i Lille Vildmose. En debat herom mangler vi i dagens Danmark.

Morten D. D. Hansen: Nye fuglearter i Danmark

I betragtning af, at fugle flyver vidt omkring og således ikke på samme måde som planter er begrænsede i deres spredning, er det bemærkelsesværdigt, så langsomt ændringer i den danske fuglefauna slår igennem. Sølvhejre og stylvølber er nye ynglefugle fra syd, men man skal ikke meget syd for, før flere kandidater står på spring. Morten DD tager den feltornitologiske og biologiske kikkert for øjnene og spejder efter hits.

Thomas Secher: Nye pattedyrarter

Pattedyrarterne hører med undtagelse af flagermusene og hvalerne ikke til de mest mobile arter, og alt andet lige kan man ikke forvente et stort antal nye arter. Men siden årtusindskiftet er der alligevel konstateret flere nye pattedyrarter. Nogle af disse har slået sig ned med ynglende bestande, andre er blot passeret forbi, fx flere hvalarter. Desuden har nogle introducerede, ikke hjemmehørende, pattedyrarter bredt sig meget. Til de naturligt hjemmehørende rent terrestriske arter, dvs. arter der tidligere har levet i Danmark eller er hjemmehørende i det nordeuropæiske lavland har vi kun fået et fåtal. Mest opmærksomhed har ulven fået, siden dens forekomst i november 2012 blev dokumenteret ved hjælp af DNA analyser. Vildsvinet har desuden været meget omtalt, da dens genindvandring er blevet bremset af en fredløsforskrift, på grund af landbrugets frygt for smitte af tamsvin med svinepest. Blandt de flyvende pattedyr, flagermusene, er der sket en regulær forøgelse af artsantallet, idet ikke blot tilfældige observationer af nye arter, men også ynglende bestande, er konstateret.

Arrangører:

Naturhistorisk Museum

Dansk Ornitologisk Forening, Lokalafdelingen for Østjylland (DOF)

Dansk Botanisk Forening, Jyllandskredsen (DBF)

Jydsk Naturhistorisk Forening (JNF)

Østjysk Biologisk Forening (ØBF)

Foreningen til Svampekundskabens Fremme

Aarhus Entomologklub

Danmarks Naturfredningsforening, Aarhus-afdelingen (DN)